

Mr. Maja Pločo, viši asistent

UDK 342.745(497.6)

Sveučilište/Univerzitet "VITEZ" Vitez

Fakultet pravnih nauka

E-mail: maja.ploco@unvi.edu.ba

Stručni članak

IZVORI PRAVA U OBLASTI PRIVATNE ZAŠTITE LJUDI I IMOVINE U BOSNI I HERCEGOVINI

Sažetak

Novi rizici i prijetnje protiv čovjekove sigurnosti i privatne imovine doveli su do potrebe formiranja privatnog sektora koji će se baviti pitanjem sigurnosti ljudi i imovine. U Bosni i Hercegovini zakonodavstvo kojim se reguliše oblast privatne zaštite formalno je uspostavljeno 2002. godine donošenjem zakonskih propisa na nivou entiteta i Brčko distrikta BiH. Značajan napredak u ovoj oblasti postignut je u uporednom pravu donošenjem savremenih pravnih propisa kojima se unapređuje oblast privatne zaštite. To predstavlja adekvatnu polaznu osnovu i za mogući nastanak prvih međunarodnih izvora ove oblasti koji bi u mnogome pomogli unifikaciji nacionalnih propisa. U tom kontekstu, ovaj rad se bavi izvorima prava u oblasti privatne zaštite u Bosni i Hercegovini koji su polazna osnova za definisanje društvenih odnosa od značaja za funkcionisanje države.

Ključne riječi: izvori prava, privatna zaštita, nacionalni izvori prava, zakon, podzakonski akt, međunarodni izvori prava.

SOURCES OF LAW IN THE FIELD OF PRIVATE PROTECTION OF PEOPLE AND PROPERTY IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Summary

New risks and threats against human safety and private property led to the formation of the needs of the private sector that will address the issue of security of people and property. Legislation of regulating the private sector security in Bosnia and Herzegovina is formally established 2002 by the enactment of legislation at the entities level (Federation of Bosnia and Herzegovina and republic of Srpska) and Brčko District. Significant progress in this area has been made in comparative law by adopting modern legislation which improves the field of private security. This represents an adequate starting point for a possible occurrence of the first international sources of law in this area that would really help unification of national rules. In this context, this paper deals with the legal sources of private security in Bosnia and Herzegovina as a basis for defining of social relations important for the state functioning.

Keywords: legal sources, private security, national legal sources, law, bylaw, international legal sources.

I. UVOD

Savremeni trendovi razvoja prava i pravne nauke donose značajne promjene u pojedinim granama prava. To se prvenstveno ogleda u međusobnom ispreplitanju različitih grana prava koje je klasična pravna nauka posmatrala sasvim odvojeno. Takvi pravni derivati kontinuiranim prisustvom i primjenom u praksi često dovode do nastanka sasvim novih, izvedenih pravnih grana. Intenzivan razvoj društvenih odnosa, pored svih pozitivnih promjena koje donosi, u posljednje vrijeme rezultira i mnogim negativnim pojavama koje se ogledaju u povećanom procentu devijantnog ponašanja pojedinaca usljed različitih faktora. Navedeno je nerijetko i rezultat povećanog stepena prisustva kriminaliteta, te smanjenja sigurnosti pojedinca u savremenim društvenim okruženjima. Država koja obavlja funkcije neophodne za život društva kao organizovane cjeline, dužna je da izgradnjom neophodnih instrumentalnih mehanizama osigura svojim građanima sigurnost i poštivanje ljudskih prava i osnovnih sloboda, te da ukloni sve vidove njihovog ugrožavanja.

Privatni sektor zaštite ljudi i imovine u Bosni i Hercegovini regulisan je propisima koji se odnose na ovu oblast na nivou entiteta te Brčko distrikta BiH, a značajan problem usaglašavanja izvora prava iz ove oblasti predstavlja nepostojanje međunarodnih izvora koji je regulišu. S obzirom na to da izvori prava u oblasti privatne zaštite ljudi i imovine u Bosni i Hercegovini nisu sistematizovani, cilj ovog rada je konzistentno formulisati i predstaviti spoznaje o sistemu postojećih izvora prava koji regulišu ovu oblast u Bosni i Hercegovini koja postaje sve prisutnija u teoriji, a posebno u praksi.

II. POJAM IZVORA PRAVA

Prve ideje o izvorima prava moguće je naći kod Ulpijana koji pravo dijeli na pisano i nepisano.¹ Sintagma “izvor prava” ulazi u širu upotrebu u opštoj teoriji prava tek u XIX stoljeću jer upućuje na problem porijekla prava.²

Najjednostavnije govoreći, izvore prava moguće je odrediti kao različite oblike u kojima se javljaju pravna pravila.³ U teoriji prava pravi se razlika između materijalnih i formalnih izvora prava. Pravo obuhvata one društvene odnose koji su toliko važni za opstanak društva i u kojima nastaju toliko snažni međuljudski sukobi, a ujedno se mogu i izvanjski kontrolisati, da ih je potrebno i moguće usmjeravati organizovanom i fizičkom, prvenstveno državnom prisilom. Takvi specifični odnosi koje obuhvata pravo nazivaju se materijalni izvori prava.⁴ Ova vrsta pravnih normi, odnosno materijalnih izvora prava može nastati na dva načina: pravnom regulacijom već postojećih društvenih normi i svjesnom aktivnošću države na stvaranju novih normi koje do tada nisu postojale i koje uglavnom izražavaju neki vladajući interes.⁵ Kao izvor prava u materijalnom smislu, prvo se pojavljuje subjektivna pravna svijest. Ona se stvara pod uticajem različitih društvenih interesa, moralnih ideja i religijskih vjerovanja.⁶

Formalne izvore prava čine oblici formiranja pravnih normi i odnosa, postupci i načini kojima se norme uključuju u pravno postojanje ili važenje.⁷ Svaki pravni sistem mora djelovati tako da se na opštim i višim pravnim aktima zasnivaju pojedinačni i niži pravni akti, koji onda te više akte dopunjavaju i izvršavaju u konkretnim društvenim odnosima. Pravni sistem se tako gradi kao stupnjeviti proces normativnih pravnih akata (normi).⁸ Izvor nastanka prava iskazuje se kao proces stvaranja normi, odnosno sposobnost koju priznaje pravni poredak da određeni organi imaju pravo formulirati pravne norme, pod uvjetom da se pridržavaju određenih postupaka i

¹ Prema: Vukadinović, G.: Teorija države i prava II, Futura publikacije, Novi Sad, 2006., str. 124.

² Ibidem, str. 124.

³ Klarić, P., Vedriš, M.: Građansko pravo, opći dio, stvarno pravo i nasljedno pravo, XI izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Narodne novine, Zagreb, 2008., str. 16.

⁴ Visković, N.: Država i pravo, Birotehnika, Zagreb, 1995., str. 122–123.

⁵ Muhić, F.: Teorija prava, Svjetlost, Sarajevo, 1983., str. 89.

⁶ Op. cit., Vukadinović, G.: isto djelo, str. 125.

⁷ Ibidem, str. 127.

⁸ Op. cit., Visković, N.: isto djelo, str. 164.

ograničenja.⁹ U skladu s tim moguće je svaki pravni akt kao formalni izvor prava podijeliti na tri konstitutivna elementa: donosioca, formu i postupak.

U nastavku rada dat je pregled osnovnih formalnih nacionalnih i međunarodnih izvora u oblasti zaštite ljudi i imovine, kao oblasti u kojoj se zaista pokazala opravdana društvena potreba za pravnim normiranjem u cilju poboljšanja uslova i mehanizama zaštite.

III. NACIONALNI IZVORI PRAVA

Klasifikaciju nacionalnih izvora prava moguće je izvršiti prema više kriterijuma. Najčešća je ona koja se odnosi na tijela koja ih donose: predstavnička tijela (skupštine), Predsjedništvo BiH, Vijeće ministara BiH, Vlada FBiH, vlade kantona, organi uprave, institucije koje vrše javna ovlaštenja. "U izvore upravnog prava spadaju i običajno pravo, i tzv. posredni izvori upravnog prava."¹⁰ U skladu s temom ovog rada, biće obrađeni posredni i neposredni nacionalni izvori prava koji regulišu ovu oblast.

USTAV

Ustav je konstitutivni pravni akt svake države u kojoj postoji u formalnom smislu. Formalno određenje ustava znači da je on donesen od nadležnog organa i po ustavotvornom postupku koji je po dužini svoga trajanja i složenosti procedure složeniji od svih drugih formalnopравnih postupaka.¹¹ Riječ ustav prvi je u savremenom značenju upotrijebio Ciceron.¹² Ustav u materijalnom smislu označava sadržaj ustavne materije. Svaka država ima ustav u materijalnom smislu, ali ne mora da ima ustav u formalnom smislu. U zemljama u kojima ne postoji ustav u formalnom smislu postoje pisani propisi koji u materijalnom smislu imaju ustavni značaj.¹³

Bosna i Hercegovina ima veoma složenu ustavnu strukturu i unutrašnju organizaciju, te je stoga neophodno dati kratak pregled ustava koji je uvijek posredni izvor prava za sve oblasti, pa tako i za oblast zaštite ljudi i imovine, s obzirom na to da ustav propisuje temeljne postulate i

⁹ Pabrić, N.: Ustavno pravo, Slovo, Mostar, 2000., str. 13.

¹⁰ Kamarić, M., Festić, I.: Upravno pravo, Magistrat, Sarajevo, 2004., str. 31.

¹¹ Op. cit., Muhić, F.: isto djelo, str. 94.

¹² Prema: Op. cit., Vukadinović, G.: isto djelo, str. 128.

¹³ Ibidem, str. 130.

društvene vrijednosti. Ustav Bosne i Hercegovine¹⁴ (Aneks IV Dejtonskog mirovnog sporazuma)¹⁵ najznačajniji je i najviši izvor ustavnog prava. Po načinu donošenja spada u kategoriju nametnutih (oktroisanih) ustava, jer ga nije donijelo demokratski izabrano ustavotvorno ili zakonodavno tijelo, nego je nametnut međunarodnim ugovorom.¹⁶ Pored Ustava u formalnom smislu (Aneks 4.), Ustav u materijalnom smislu čine i međunarodni sporazumi na koje se direktno poziva Ustav BiH određujući da se oni neposredno primjenjuju u BiH. Svi ostali pravni akti u zemlji, od ustava entiteta i kantona, do svih zakona i drugih propisa moraju biti u skladu s Ustavom BiH. Ustavni sud Bosne i Hercegovine može poništiti ili ukinuti svaki opšti pravni akt za koji utvrdi da nije u skladu s Ustavom Bosne i Hercegovine.¹⁷ Ustavi entiteta, Federacije Bosne i Hercegovine¹⁸ i Republike Srpske¹⁹, te Statut Brčko distrikta BiH²⁰ su najviši pravni akti kojima su uspostavljeni ovi oblici, odnosno federalne jedinice u okviru složene države Bosne i Hercegovine. U okviru Federacije Bosne i Hercegovine, uspostavljeni su i kantoni. Ustavi kantona su najviši pravni akti kantona kao jedinica u sastavu Federacije BiH. Ovim ustavima se uređuju organizacija i struktura vlasti u kantonima i opštinama, oblici lokalne samouprave, te slobode i prava građana.²¹

Za oblast zaštite ljudi i imovine navedeni ustavi predstavljaju posredni izvor prava, jer je na osnovu principa koje oni proklamiraju ostavljena mogućnost uspostavljanja zakonskog okvira osnivanja i djelovanja agencija za zaštitu ljudi i imovine.

ZAKONI

Pod zakonom se podrazumijeva akt donesen od strane zakonodavnog tijela na ustavom propisani način, koji sadrži apstraktno, opće pravno pravilo.²² Zakon je najčešći i najuobičajniji pravni izvor. Poslije ustava, zakon je najviši opšti pravni akt koji donosi zakonodavni organ po

¹⁴ Tekst Ustava moguće pogledati na: http://www.ccbh.ba/public/down/USTAV_BOSNE_I_HERCEGOVINE_bos.pdf

¹⁵ O pravnoj prirodi Ustava Bosne i Hercegovine i problematici ustavne strukture detaljnije vidjeti: Steiner, C., Ademović, N.: Ustav Bosne i Hercegovine, Komentar, knjiga I i II, Konard Adenauer Stiftung, Sarajevo, 2010.

¹⁶ Trnka, K.: Ustavno pravo, Univerzitetska knjiga, Sarajevo, 2000., str. 20.

¹⁷ Ibidem, str. 21.

¹⁸ Službene novine Federacije BiH, broj 1/94, 13/97, 16/02, 22/02, 52/02, 63/03, 9/04, 20/04, 33/04, 71/05, 72/05 i 88/08.

¹⁹ Službeni glasnik Republike Srpske, broj 21/92, 28/94, 8/96, 13/96, 15/96, 16/96, 21/96, 21/02, 31/02, 31/03, 98/03, 79/05, 81/05, 83/05 i 115/05.

²⁰ Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, broj: 18/08, 39/09 i 2/10.

²¹ Op. cit., Trnka, K.: isto djelo, str. 22.

²² Op. cit., Klarić, P., Vedriš, M.: isto djelo, str. 18.

zakonodavnoj proceduri. To je zakon u formalnom smislu. Nasuprot zakonu u formalnom smislu, zakonom u materijalnom smislu označava se opšti pravni akt.²³ S obzirom na prethodno izloženu kompleksnost ustavne strukture Bosne i Hercegovine, podijeljene su i nadležnosti između države i entiteta za regulisanje pojedinih oblasti. U kontekstu teme ovog rada to znači da ne postoji jedinstven sistem regulisanja materije pravnog režima osnivanja i djelovanja privatnih agencija za zaštitu ljudi i imovine. Zakone kao izvore prava za ovu oblast moguće je podijeliti u dvije grupe: *lex generalis* propise, koji se primjenjuju i za osnivanje i djelovanje ostalih vrsta privrednih društava u skladu s opštim režimom osnivanja i djelovanja i *lex specialis* propise koji se odnose isključivo na ovu oblast i regulišu poseban režim osnivanja i djelovanja privatnih agencija za zaštitu ljudi i imovine. U nastavku rada dat je pregled zakonskih propisa i opšteg i posebnog režima osnivanja i djelovanja privatnih agencija za zaštitu ljudi i imovine u entitetima.

Zakoni Federacije Bosne i Hercegovine:

- Zakon o privrednim društvima Federacije BiH;²⁴
- Zakon o registraciji poslovnih subjekata u Federaciji BiH;²⁵
- Zakon o agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine Federacije BiH;²⁶
- Zakon o organizaciji organa uprave u Federacije BiH;²⁷
- Zakon o upravnom postupku Federacije BiH;²⁸
- Zakon o unutrašnjim poslovima Federacije BiH;²⁹
- Zakon o upravnim sporovima Federacije BiH;³⁰
- Zakon o inspekcijama u Federaciji BiH;³¹
- Zakon o prekršajima Federacije BiH.³²

²³ Op. cit., Vukadinović, G.: isto djelo, Futura, str. 131.

²⁴ Službene novine Federacije BiH, broj 23/99, 45/00, 2/02, 6/02, 29/03, 68/05, 91/07, 88/08, 63/10 i 75/13.

²⁵ Službene novine FBiH, broj 27/05, 68/05 i 43/09.

²⁶ Službene novine FBiH, broj 78/08 i 67/13.

²⁷ Službene novine FBiH, broj 35/05.

²⁸ Službene novine FBiH, broj 2/98 i 48/99.

²⁹ Službene novine FBiH, broj 49/05.

³⁰ Službene novine FBiH, broj 9/05.

³¹ Službene novine FBiH, broj 69/05.

³² Službene novine FBiH, broj 31/06.

S obzirom na to da postoje razlike u zakonskom regulisanju ove oblasti na nivou entiteta, potrebno je dati i pregled osnovnih zakona Republike Srpske:

- Zakon o privrednim društvima Republike Srpske;³³
- Zakon o registraciji poslovnih subjekata u Republici Srpskoj;³⁴
- Zakon o agencijama za obezbjeđenje lica i imovine i privatnoj detektivskoj djelatnosti Republike Srpske;³⁵
- Zakon o republičkoj upravi Republike Srpske;³⁶
- Zakon o opštem upravnom postupku Republike Srpske;³⁷
- Zakon o upravnim sporovima Republike Srpske;³⁸
- Zakon o unutrašnjim poslovima Republike Srpske;³⁹
- Zakon o policijskim službenicima Republike Srpske;⁴⁰
- Zakon o inspekcijama u Republici Srpskoj;⁴¹
- Zakon o prekršajima Republike Srpske.⁴²

Pored navedenih entitetskih zakonskih propisa relevantnih za oblast koju tretira ovaj rad, značajno je navesti i propise Brčko distrikta BiH, koji je sastavni dio ustavnog sistema Bosne i Hercegovine:

- Zakon o preduzećima Brčko distrikta BiH;⁴³
- Zakon o registraciji poslovnih subjekata u Brčko distriktu BiH;⁴⁴
- Zakon o agencijama za osiguranje lica i imovine i privatnoj detektivskoj djelatnosti Brčko distrikta BiH;⁴⁵
- Zakon o Policiji Brčko distrikta BiH;⁴⁶

³³ Službeni glasnik Republike Srpske, broj 127/08 i 58/09.

³⁴ Službeni glasnik Republike Srpske, broj 42/05 i 118/09.

³⁵ Službeni glasnik Republike Srpske, broj 4/12.

³⁶ Službeni glasnik Republike Srpske, broj 118/08, 11/09, 74/10, 86/10, 24/12 i 121/12.

³⁷ Službeni glasnik Republike Srpske, broj 13/02, 87/07 i 50/10.

³⁸ Službeni glasnik Republike Srpske, broj 109/05 i 63/11.

³⁹ Službeni glasnik Republike Srpske, broj 4/12.

⁴⁰ Službeni glasnik Republike Srpske, broj 43/10, 78/11 i 50/10.

⁴¹ Službeni glasnik Republike Srpske, broj 74/10 i 109/12.

⁴² Službeni glasnik Republike Srpske, broj 34/06, 1/09 i 29/10.

⁴³ Prečišćeni tekst, Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, broj 49/11.

⁴⁴ Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, broj 15/05.

⁴⁵ Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, broj 27/04, 15/05 i 37/05.

⁴⁶ Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, broj 2/00, 5/01, 2/02, 17/02, 6/03, 15/04, 42/04 i 11/05.

- Zakon o prekršajima Brčko distrikta BiH;⁴⁷
- Zakon o upravnom postupku Brčko distrikta BiH;⁴⁸
- Zakon o upravnim sporovima Brčko distrikta BiH;⁴⁹
- Zakon o inspekcijama Brčko distrikta BiH;⁵⁰
- Zakon o državnoj službi u organima uprave Brčko distrikta BiH.⁵¹

PODZAKONSKI AKTI

Podzakonski akti su državni opšti akti niži od zakona, a donose ih izvršno-politički, upravni i lokalni organi samouprave.⁵² Ovaj termin se upotrebljava da u formalnopravnom smislu označi one akte koje donose izvršni organi i organi pravosuđa, kao i predstavnički organi opština u okviru “lokalnog zakonodavstva” i njihovi izvršni organi.⁵³ Najvažniji podzakonski akti su: uredbе, pravilnici, odluke i naredbe. Ti akti imaju određene zajedničke karakteristike: njihova snaga je slabija od zakona, proističu iz zakona i donose se najčešće u cilju primjene zakona.⁵⁴ Podzakonskim propisima kao općim imperativnim pravnim aktima “približavaju se” i prilagođavaju apstraktna i općenitija pravila sadržana u zakonima, radi njihove pravilnije primjene. Uobičajeno je da se ovi propisi označavaju kao “propisi slabije pravne snage od zakona”. Ovo je iz razloga što se najčešće donose radi provođenja, odnosno izvršenja zakona.

Podzakonski propisi su prema navedenim karakteristikama sekundarne i derivativne prirode u odnosu na zakonodavne akte, koji su inicijalni i originalni. Najvažnije svojstvo ovih podzakonskih akata je što se njima ne mogu zasnivati ovlaštenja i obaveze subjekata mimo onih utvrđenih zakonom. Oni se donose na osnovu i u saglasnosti sa zakonom.

Za oblast privatne zaštite ljudi i imovine u Bosni i Hercegovini, posebno značajnu ulogu imaju podzakonski akti koji su doneseni s ciljem efikasnijeg provođenja i izvršavanja prethodno navedenih zakona kojima je ova oblast regulisana. U nastavku je pregled najznačajnijih podzakonskih akata iz ove oblasti:

⁴⁷ Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, broj 24/07.

⁴⁸ Prečišćeni tekst, Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, broj 48/11.

⁴⁹ Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, broj 4/00 i 1/01.

⁵⁰ Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, broj 24/08, 25/08.

⁵¹ Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, broj 28/06, 29/06, 19/07, 02/08, 09/08, 44/08, 25/09, 26/09 i 04/13.

⁵² Op. cit., Visković, N.: isto djelo, str. 187.

⁵³ Op. cit., Muhić, F.: isto djelo, str. 98.

⁵⁴ Prema: Op. cit., Vukadinović, G.: isto djelo, str. 134.

Podzakonski akti Federacije BiH:

- Pravilnik o knjigama evidencija koje vode agencije za zaštitu ljudi i imovine i pravna lica koja imaju organizovanu vlastitu unutrašnju službu zaštite;⁵⁵
- Pravilnik o kriterijima za provjeru zdravstvene sposobnosti lica koja obavljaju poslove zaštite ljudi i imovine;⁵⁶
- Pravilnik o načinu organiziranja periodične provjere sposobnosti rukovanja oružjem, zdravstvene i psihofizičke sposobnosti zaposlenika agencija;⁵⁷
- Pravilnik o obliku i sadržaju službene iskaznice lica koja obavljaju poslove zaštite ljudi i imovine;⁵⁸
- Pravilnik o tehničkim sredstvima i opremi za obavljanje poslova fizičke i tehničke zaštite;⁵⁹
- Pravilnik o vrsti tehničkih naprava, sredstvima i opremi kojima se obavljaju poslovi tehničke zaštite i načinu njihove ugradnje i projektovanja;⁶⁰
- Pravilnik o knjigama evidencija agencija za zaštitu ljudi i imovine i pravnih lica koja imaju organizovanu vlastitu unutrašnju službu zaštite koju vode kantonalna ministarstva unutrašnjih poslova;⁶¹
- Pravilnik o knjigama evidencija agencija za zaštitu ljudi i imovine i pravnih lica koja imaju organizovanu vlastitu unutrašnju službu zaštite koju vodi Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova;⁶²
- Pravilnik o načinu korištenja vatrenog oružja i fizičke sile tokom vršenja poslova fizičke zaštite ljudi i imovine;⁶³
- Pravilnik o uređajima i opremi koji se mogu koristiti za zaštitu finansijskih institucija.⁶⁴

Podzakonski akti Republike Srpske:

⁵⁵ Službene novine FBiH, broj 31/09.

⁵⁶ Službene novine FBiH, broj 65/09.

⁵⁷ Službene novine FBiH, broj 60/09.

⁵⁸ Službene novine FBiH, broj 16/09.

⁵⁹ Službene novine FBiH, broj 60/09.

⁶⁰ Službene novine FBiH, broj 70/09.

⁶¹ Službene novine FBiH, broj 31/09.

⁶² Službene novine FBiH, broj 31/09.

⁶³ Službene novine FBiH, broj 31/09.

⁶⁴ Službene novine FBiH, broj 65/09.

- Pravilnik o evidencijama;⁶⁵
- Pravilnik o sadržaju i izgledu legitimacije pripadnika obezbjeđenja i detektivske legitimacije;⁶⁶
- Pravilnik o načinu polaganja stručnog ispita za pripadnike fizičkog i tehničkog obezbjeđenja i privatnog detektiva;⁶⁷
- Pravilnik o prostornim i tehničkim uslovima za zaštitu od krađa i drugih nezgoda ili zloupotreba, koje mora ispunjavati poslovni prostor privrednog društva koje obavlja djelatnost obezbjeđenja lica i imovine i detektivska agencija;⁶⁸
- Pravilnik o uslovima i načinu sprovođenja tehničkog i fizičkog obezbjeđenja;⁶⁹
- Pravilnik o uslovima obavljanja poslova pratnje i obezbjeđenja novca, vrijednosnih papira, plemenitih kovina, metala i drugih vrijednosti;⁷⁰
- Pravilnik o obuci i programu obuke za rukovanje vatrenim oružjem;⁷¹
- Pravilnik o uslovima i načinu smještaja i čuvanja oružja i municije.⁷²

Podzakonski akti Brčko distrikta BiH:

- Pravilnik o prostornim uslovima i tehničkim sredstvima i opremi za obavljanje poslova fizičkog i tehničkog obezbjeđenja i detektivskih poslova Brčko distrikta BiH;⁷³
- Pravilnik o uslovima i načinu sprovođenja tehničkog i fizičkog obezbjeđenja Brčko distrikta BiH;⁷⁴
- Pravilnik o uslovima obavljanja poslova pratnje i obezbjeđenja transporta novca, vrijednosnih papira, plemenitih kovina i metala Brčko distrikta BiH;⁷⁵
- Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja evidencija;⁷⁶

⁶⁵ Službeni glasnik Republike Srpske, broj 85/12.

⁶⁶ Službeni glasnik Republike Srpske, broj 85/12.

⁶⁷ Službeni glasnik Republike Srpske, broj 20/03 i 38/06.

⁶⁸ Službeni glasnik Republike Srpske, broj 85/12.

⁶⁹ Službeni glasnik Republike Srpske, broj 85/12.

⁷⁰ Službeni glasnik Republike Srpske, broj 85/12.

⁷¹ Službeni glasnik Republike Srpske, broj 109/07 i 74/09.

⁷² Službeni glasnik Republike Srpske, broj 109/07 i 74/09.

⁷³ Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, broj 46/04 i 44/08.

⁷⁴ Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, broj 46/04.

⁷⁵ <http://policijabdbih.gov.ba/pravilnici/PRAVILNIK-pratnja%20novca-LAT.pdf>

⁷⁶ Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, broj 56/11.

- Pravilnik o sadržaju, izgledu i vođenju evidencija propisanih zakonom o agencijama za obezbjeđenje lica i imovine i privatnoj detektivskoj djelatnosti Brčko distrikta BiH;⁷⁷

- Pravilnik o upotrebi fizičke sile i vatrenog oružja u vršenju poslova agencija za obezbjeđenje lica i imovine i privatnih detektivskih agencija Brčko distrikta BiH;⁷⁸

- Pravilnik o uslovima i načinu obavljanja detektivskih poslova Brčko distrikta BiH.⁷⁹

IV. MEĐUNARODNI IZVORI PRAVA

Imajući na umu činjenicu da je oblast zaštite ljudi i imovine u smislu naučne discipline novija, te da predstavlja konglomerat različitih segmenata društvenih nauka, a posebno kriminalističkih, sigurnosnih i pravnih nauka, potrebno je još jednom poentirati da ovaj rad analizira oblast zaštite ljudi i imovine iz ugla pravnih nauka, te je u skladu s tim bilo neophodno dati pregled nacionalnih izvora prava iz ove oblasti prema hijerarhiji prema kojoj se uobičajeno vrši klasifikacija izvora prava.

Većina klasičnih pravnih oblasti u klasifikaciji izvora prava navodi i međunarodne izvore iz te oblasti. To su prvenstveno međunarodni ugovori kojima je primarni cilj unifikacija određene grupe pravila, a u pojedinim slučajevima i meritorno regulisanje važnih pitanja. Nacionalni pravni sistemi ovu vrstu pravila inkorporiraju u nacionalne pravne sisteme ratifikacijom međunarodnih sporazuma po procedurama propisanim ustavnim i međunarodnim javnim pravom. Kao što je već navedeno, oblast zaštite ljudi i imovine je novijeg datuma, te zemlje tek u svojim nacionalnim pravnim sistemima počinju s uvođenjem zakona i pravila kojima uspostavljaju korpus pravila iz oblasti privatne zaštite. U tom smislu, još uvijek ne postoje međunarodni izvori prava koji bi ova pitanja regulisali na međunarodnom nivou. Ipak, opravdano je očekivati da će se u skorije vrijeme ukazati realna potreba da se o ovoj temi razgovara na međunarodnom nivou i da se krene s kreiranjem pravila koja će pomoći nacionalnim sistemima da što efikasnije urede ovu oblast čiji je značaj nesporan.

⁷⁷ Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, broj 46/04.

⁷⁸ Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, broj 46/04.

⁷⁹

<http://policijabdbih.gov.ba/pravilnici/Pravilnik%20o%20uslovima%20nacinu%20obavljanja%20detektivskih%20agencija.pdf>

S obzirom na prethodnu konstataciju, ipak bi bilo od značaja u ovom radu koji se bavi izvorima prava, dati kratak komparativni prikaz regulisanja ove oblasti u drugim evropskim zemljama.

Privatna bezbjednost postala je neodvojivi dio ukupne unutrašnje bezbjednosti svih zemalja starog kontinenta. Privatne kompanije za obezbjeđenje se sve više angažuju u pružanju pomoći državi u ispunjavanju tog zadatka.⁸⁰ Veliki broj zemalja Evropske unije donio je posebne zakone koji se odnose na osnivanje i djelovanje agencija iz oblasti privatne bezbjednosti. Takve zakone imaju npr. Belgija⁸¹, Danska⁸², Finska⁸³, Francuska⁸⁴, Grčka⁸⁵ i dr. S druge strane, postoje zemlje koje još uvijek nemaju posebnu zakonsku regulativu iz sektora bezbjednosti, nego na ovu oblast primjenjuju propise općeg režima osnivanja i djelovanja privrednih subjekata. Tako je npr. oblast privatne bezbjednosti u Austriji velikim dijelom regulisana Opštim privrednim zakonom, njegovim određenim normama koje se direktno odnose na industriju privatne bezbjednosti. Prema ovim propisima, preduzeća za obavljanje ovih aktivnosti moraju imati dozvolu policije.⁸⁶ U Njemačkoj također ne postoje specifični pravni propisi koji uređuju osnivanje i rad ovih agencija. On je regulisan Opštim privrednim zakonom iz 1927. koji je posljednji put dopunjen 1998. godine i Propisom o osnivanju privatnih firmi. Za ovu oblast važan je i Zakon o oružju.⁸⁷ Irska i Velika Britanija⁸⁸ su države s najmanje regulative koja se primjenjuje na industriju privatne bezbjednosti, međutim od 2000. godine doneseni su osnovni propisi iz ove oblasti.⁸⁹

Kada je riječ o zemljama regiona, normativnu regulativu privatne zaštite prva je uspostavila Slovenija 1994. godine Zakonom o privatnoj zaštiti i obaveznom organizovanju službe zaštite,

⁸⁰ Davidović, D., Kešetović, Ž.: Uporedni prikaz zakonodavstva privatnog sektora bezbjednosti u zemljama EU, Strani pravni život 2/2009, str. 235.

⁸¹ U Belgiji je ova oblast regulisana Zakonom o privatnim kompanijama za obezbjeđenje iz 1990. godine, Uredbom o obuci iz 1999. godine, Zakonom o oružju iz 1991., te Zakonom o privatnim istražiteljima iz 1991. godine.

⁸² U Danskoj je na snazi Zakon o službama obezbjeđenja iz 1986. godine i njime se uređuje zaštita privatnih i javnih objekata.

⁸³ Zakon o privatnim firmama iz oblasti bezbjednosti iz 1983. godine. U Finskoj također postoje i kolektivni radni ugovor koji definišu uslove za uposlenike u ovom sektoru.

⁸⁴ Zakon 83-629 o radu privatnih kompanija za obezbjeđenje i transport novca; Zakon o bezbjednosti iz 2001., Dekret o administrativnim dozvolama za zapošljavanje osoblja, Dekret o upotrebi materijala, dokumenata i zapošljavanju osoblja.

⁸⁵ Zakon o privatnoj bezbjednosti iz 1997. godine.

⁸⁶ Prema: Op. cit., Davidović, D., Kešetović, Ž.: isto djelo, str. 236.

⁸⁷ Ibidem, str. 245.

⁸⁸ Detaljan pregled legislativa u zemljama EU u ovoj oblasti pogledati u: Davidović, D., Kešetović, Ž.: Legislativa privatnog sektora bezbjednosti u nekim zemljama EU, Zbornik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja 2009/Vol. XXVIII/1-2/79-92.

⁸⁹ Prema: Op. cit., Davidović, D., Kešetović, Ž.: isto djelo, str. 249.

koji je prestao važiti stupanjem na snagu Zakona o privatnoj zaštiti 2003. godine. Trenutno važeći zakon na teritoriji Republike Slovenije je Zakon o privatnoj zaštiti⁹⁰ iz 2011. godine. Republika Hrvatska je prvobitno ovu oblast uredila donošenjem Zakona o zaštiti osoba i imovine 1996. godine. Iako su u dva navrata vršene izmjene i dopune tog zakona 1996. i 2001., već 2003. godine donesen je novi zakon: Zakon o privatnoj zaštiti⁹¹ koji je do kraja 2010. godine dva puta mijenjan i dopunjavao. Republika Makedonija ovu oblast uredila je Zakonom o obezbjeđenju lica i imovine⁹² 1999. godine, te izmjenama i dopunama Zakona 2007. godine. Crna Gora donijela je 2005. godine Zakon o zaštiti lica i imovine,⁹³ te izmjene i dopune Zakona 2011. godine. Posljednja od zemalja regiona, Republika Srbija, krajem 2013. godine donijela je Zakon o privatnom obezbjeđenju.⁹⁴

Ipak, ubrzani rast i širenje privatnog sektora sigurnosti zahtijeva stvaranje standarda za obavljanje djelatnosti zaštite ljudi i imovine na međunarodnom ili regionalnom nivou. Ovu činjenicu prepoznala je Komisija za sprječavanje kriminala i krivično pravosuđe (CCPCJ), kao jedno od upravnih tijela Ureda Ujedinjenih nacija za drogu i kriminal (UNODC) koja je Rezolucijom 18/2 istakla važnost učinkovitog nadzora nad radom privatnih sigurnosnih agencija od strane nadležnih državnih organa, te pozvala države da razmisle o uvođenju standarda za sve sfere poslovanja i upravljanja privatnim agencijama – službama koje pružaju usluge zaštite ljudi i imovine.⁹⁵

U skladu s naprijed navedenim, vidljivi su pozitivni trendovi i tendencije država u Evropi i regionu za regulisanje ove oblasti. To svakako predstavlja adekvatnu polaznu osnovu za početak kreiranja međunarodnih izvora prava za oblast privatne zaštite ljudi i imovine. Ti potencijalni, budući međunarodni izvori bi trebali da pomognu proces unifikacije pravila koja su uspostavljena u nacionalnim sistemima, kako bi olakšali uvođenje ovakvih pravila u pozitivna zakonodavstva država koje nisu počele razvijati ovu oblast. Tako će se dati potrební značaj sektoru privatne

⁹⁰ Zakon o zasebnem varovanju, Uradni list RS broj 17/2011.

⁹¹ Zakon o privatnoj zaštiti Republike Hrvatske, Narodne novine Republike Hrvatske, broj 68/03, 31/10 i 139/10.

⁹² Законот за обезбедување лица и имот, Službeni vesnik Republike Makedonije, broj 80/99, 66/07 i 51/11.

⁹³ Zakon o zaštiti lica i imovine Republike Crne Gore, Službeni list RCG, broj 29/05, 26/10 i 40/11.

⁹⁴ Zakon o privatnom obezbjeđenju, Službeni glasnik RS, broj 104/13.

⁹⁵ Report on the meeting of the Expert Group on Civilian Private Security Services held in Vienna from 12 to 14 October 2011, preuzeto sa: http://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Expert-group-meeting-Bangkok/IEGMCivilianPrivateSecurity/English_V11868142.pdf

sigurnosti i omogućiti sistematizacija korpusa pravnih pravila posebnog režima osnivanja i djelovanja privrednih subjekata koji će obavljati ove djelatnosti.

V. ZAKLJUČAK

U skladu sa svojom primarnom funkcijom, država je dužna štiti sve one koji se nalaze pod njenom jurisdikcijom uspostavljanjem adekvatnog sistema zaštite i sigurnosti. U tu svrhu primarno je neophodno uspostaviti efikasan pravni sistem s primjenjivim propisima kojima će osigurati potpunu zaštitu i sigurnost svim subjektima na svom teritoriju. Tendencije razvoja savremenih društava i globalizacije, ukazuju na potrebu proširenja zaštite ljudi i imovine u okvirima nacionalnih pravnih sistema uvođenjem privatnog sektora zaštite.

Postoje značajne razlike na nivou entiteta i Brčko distrikta BiH u izvorima prava koji regulišu oblast privatne zaštite ljudi i imovine u Bosni i Hercegovini. Osnovni problem u pogledu izvora prava u oblasti privatne zaštite proizlazi iz kompleksnosti regulisanja ove materije, a zbog jedinstva djelovanja države i privatnog sektora, odnosno privrednih društava koje obavljaju ovu djelatnost s ciljem sticanja dobiti. Dodatan problem sastoji se u nepostojanju međunarodnih izvora iz oblasti privatne zaštite ljudi i imovine. Ipak, postignut je značajan napredak i razvoj ove oblasti u uporednom pravu, što predstavlja značajnu polaznu osnovu za dalji razvoj oblasti u savremenim državama kao i za unifikaciju prava na međunarodnom nivou, te početak kreiranja međunarodnih izvora.

Najznačajniji napredak u razvoju sektora privatne zaštite bio bi postignut jedinstvenim regulisanjem ove oblasti jednim *lex generalis* propisom na nivou države Bosne i Hercegovine. Takav propis omogućio bi olakšan postupak osnivanja društava koje će se baviti djelatnošću privatne zaštite na teritoriji cijele države.

Literatura

Davidović, D., Kešetović, Ž.: Legislativa privatnog sektora bezbjednosti u nekim zemljama EU, Zbornik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja, 2009/Vol. XXVIII/1–2

Davidović, D., Kešetović, Ž.: Uvodni prikaz zakonodavstva privatnog sektora bezbjednosti u zemljama EU, Strani pravni život 2/2009.

Kamarić, M., Festić, I.: Upravno pravo, Magistrat, Sarajevo, 2004.

Klarić, P., Vedriš, M.: Građansko pravo, opći dio, stvarno pravo i nasljedno pravo, XI izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Narodne novine, Zagreb, 2008.

Muhić, F.: Teorija prava, Svjetlost, Sarajevo, 1983.

Pobrić, N.: Ustavno pravo, Slovo, Mostar , 2000.

Report on the meeting of the Expert Group on Civilian Private Security Services held in Vienna from 12 to 14 October 2011, preuzeto sa:

http://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Expert-group-meeting-Bangkok/IEGMCivilianPrivateSecurity/English_V11868142.pdf

Steiner, C., Ademović, N.: Ustav Bosne i Hercegovine, Komentar, knjiga I i II, Konard Adenauer Stiftung, Sarajevo, 2010.

Trnka, K.: Ustavno pravo, Univerzitetska knjiga, Sarajevo, 2000.

Visković, N.: Država i pravo, Birotehnika, Zagreb, 1995.

Vukadinović, G.: Teorija države i prava II, Futura publikacije, Novi Sad, 2006.